

*Unggah-ungguh
Basa Jawi*

- ▶ **AJINING DHIRI DUMUNUNG ING LATHI**
  - ▶ **AJINING RAGA DUMUNUNG ING BUSANA**
  - ▶ **AJINING AWAK DUMUNUNG ING TUMINDAK**
-

Unggah-ungguh basa Jawa

Ragam:

Ngoko = ngoko lugu - ngoko alus

Krama = krama lugu - krama alus

WUJUDING LEKSIKON BASA JAWI

1. LEKSIKON NGOKO

Titikanipun:

- ▶ minangka dhasar wujuding leksikon madya, krama, krama andhap & krama inggil,
- ▶ gadhah wujud sanes ing leksikon madya, krama, krama andhap & krama inggil (saged salah satunggal),
- ▶ dipunginakaken O1, O2, & O3.

Tuladha:

N	M	K	Ki	Ka
abang	–	abrit	–	–
arep	ajeng	badhe	–	–
lunga	–	kesah	tindak	–
aweh	–	suka	atur/ caos	parin g

2. LEKSIKON MADYA

Titikanipun:

- ▶ leksikon krama ingkang dereng kapireng alus,
- ▶ gadhah wujud sanes ing leksikon ngoko & krama, nanging boten sedaya leksikon ngoko gadhah wujud leksikon madya,
- ▶ wonten ingkang awujud wancah saking leksikon krama lan wonten ingkang boten awujud wancahan,
- ▶ gunggungipun leksikon madya winates,
- ▶ dipunginakaken O1, O2, & O3.

Tuladha:

N	M	K
gedhe	–	ageng
larang	–	awis
percaya	–	pitados
arep	ajeng	badhe
menyang	teng	dhateng

Tuladha:

- ▶ Awujud wancah saking leksikon Krama

M	K
ngga	mangga
dugi	dumugi
napa	menapa
ngge	kangge
nggen	panggenan
njing	benjing
seg	saweg
riyin	rumiyin
teng	dhateng

Tuladha:

- ▶ **Ingkang boten awujud wancahan=**
ajeng, tumut, sampeyan, samang, kepripun,
kajenge, niki, niku, turene.

3. LEKSIKON KRAMA

Titikanipun:

- ▶ **wujud alus saking leksikon ngoko,**
- ▶ **wonten ingkang wujudipun beda kaliyan ngokonipun & awujud ewah-ewahan saking leksikon ngoko,**
- ▶ **dipunginakaken O1, O2, & O3.**

Tuladha

N	K
gedhe	ageng
cilik	alit
ireng	cemeng
bengi	dalu
urip	gesang

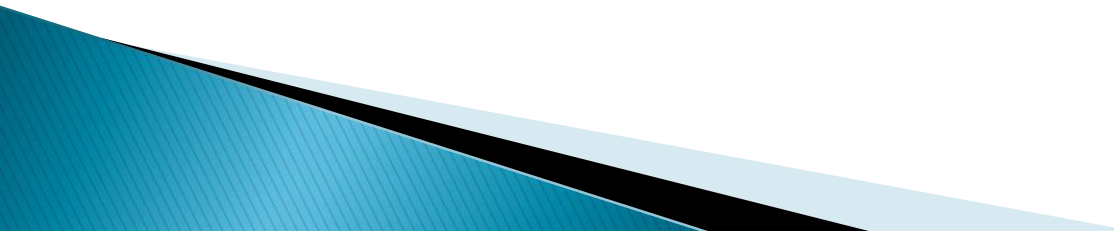
Tuladha

Awujud ewah–ewahan saking leksikon ngoko

N	K
amarga	amargi
cukup	cekap
coba	cobi
batin	batos
butuh	betah
obah	ebah

4. LEKSIKON KRAMA INGGIL

Titikanipun:

- ▶ nginggilaken mitra wicara,
  - ▶ wonten ingkang gadhah wujud ing leksikon krama & ngoko, utawi naming ngoko & boten gadhah wujud ing leksikon sanesipun,
  - ▶ dipunginakaken O2, & O3,
  - ▶ O1 ngginakaken krama andhap/ krama/ ngoko.
-

Tuladha

N	K	Ki
omah	griya	dalem
mangan	nedha/ nedhi	dhahar
teka		
mulih		

Tuladha

Boten gadhah wujud ing leksikon sanesipun

N	K	Ki
tangan	–	
rambut	–	
irung	–	

5. LEKSIKON KRAMA ANDHAP

Titikanipun:

- ▶ kangge ngurmati mitra wicara,
- ▶ gunggungipun winates (paring, matur, ndherek, sowan/ marak, suwun),
- ▶ naming kangge O1.

Tuladha:

Ka	Ki
paring	atur/ caos
sowan	rawuh
matur	ngendika
suwun	ngersakaken

6. LEKSIKON NETRAL

Titikanipun:

- ▶ leksikon ngoko ingkang boten gadhah wujud ing leksikon sanesipun,
- ▶ dipunginakaken O1, O2, & O3.